

11 Σεπτεμβρίου 2023

Νηστεία προ της Θείας Κοινωνίας

[Ορθοδοξία και Ορθοπραξία](#) / [Θεολογία και Ζωή](#)

Πόσας ημέρας πρέπει να νηστεύουν οι χριστιανοί προ της θείας κοινωνίας; Δύνανται να κοινωνούν χωρίς νηστείαν;

Για να μετάσχη ο πιστός κατά το δυνατόν αξίως στην κοινωνία του Σώματος και του Αίματος του Κυρίου, απαιτείται βεβαίως ιδιαίτερα προπαρασκευή.

Ο Απόστολος Παύλος (Α' Κορ. ια', 27-32) επισημαίνει τις συνέπειες μιας αναξίας προσελεύσεως στην τράπεζα του Κυρίου. Σ' αυτήν οφείλονται ασθένειες, θάνατοι και άλλες παιδείες, που έρχονται από τον Θεό στους ανθρώπους που αναξίως κοινωνούν. (Ο γαρ εσθίων και πίνων αναξίως, κρίμα εαυτώ εσθίει και πίνει, μη διακρίνων το σώμα του Κυρίου». Συνιστά δε όπως ο μέλλων να κοινωνήση δοκιμάζη πρώτα τον εαυτό του και ύστερα να προσέρχεται: «δοκιμαζέτω δε άνθρωπος εαυτόν και ούτως εκ του άρτου εσθιέτω και εκ του ποτηρίου πινέτω... ει γαρ εαυτούς διεκρίνομεν, ουκ αν εκρινόμεθα».

Σε τί συνίστατο η «δοκιμασία» και η «διάκρισις» αυτή; Δεν μας το λέγει ο απόστολος. Αλλά από την πράξι της Εκκλησίας της εποχής εκείνης, ασφαλώς φαίνεται, ότι ήταν μία εν φόβω Θεού ζωή, η βαθειά πίστις και η ευλάβεια προς το μυστήριο, η συμφιλίωσις και η αμοιβαία συγχώρησις και η εξέτασις της συνειδήσεως περί όλων αυτών. Αυτό δηλαδή που με τρεις λέξεις ζητεί και σήμερα η Εκκλησία από τον προσερχόμενο, λέγοντας «Μετά φόβου Θεού, πίστεως και αγάπης προσέλθετε».

Η νηστεία δεν εθεωρείτο προϋπόθεσις για την θεία κοινωνία. Η θεία λειτουργία ετελείτο το βράδυ κατά τα κοινά δείπνα, τις «αγάπες», αφού προηγουμένως όλοι είχαν μετάσχει στην κοινή τράπεζα. Ακριβώς δηλαδή επανελάμβαναν την πράξι του Κυρίου, που ίδρυσε το μυστήριο «μετά το δειπνήσαι» στο υπερώο της αγίας Σιών. Ύστερα, για λόγους ευλαβείας, η θεία λειτουργία χωρίσθηκε από τα δείπνα και γινόταν το πρωί.

Τότε άρχισε σιγά - σιγά να παρουσιάζεται και το έθιμο της αποχής κάθε τροφής από του μεσονυκτίου μέχρι την ώρα της κοινωνίας. Αυτή δε ήταν και είναι μέχρι σήμερα η επίσημη και επιβεβλημένη νηστεία, η προπαρασκευαστική για την θεία ευχαριστία. Είναι η νηστεία και η εγκράτεια, που κάμνουν οι πιστοί περιμένοντας τον νυμφίο της ψυχής των και που συνδυάζεται με προσευχή, αυτοσυγκέντρωσι και ψυχική και σωματική κάθαρσι.

Όταν η θεία λειτουργία ετελείτο το απόγευμα, όπως τις ημέρες της Μεγάλης Τεσσαρακοστής (Προηγιασμένες) ή τις παραμονές των Χριστουγέννων και των Θεοφανείων και το Μέγα Σάββατο, η νηστεία παρετείνετο από τα μεσάνυκτα μέχρι το απόγευμα, την ώρα δηλαδή της κοινωνίας. Μόνο κατά την Μεγάλη Πέμπτη

ετηρείτο η αρχαιοτάτη πράξις και οι πιστοί κοινωνούσαν το απόγευμα χωρίς να νηστεύουν καθ' όλη την ημέρα. Αυτήν την "ευχαριστιακή νηστεία" επιβάλλουν πολλοί κανόνες, όπως ο μα' της εν Καρθαγένη Συνόδου («Ὡστε ἅγια θυσιαστηρίου, εἰ μὴ ἀπὸ νηστικῶν ἀνθρώπων μὴ ἐπιτελεῖσθαι, ἐξηρημένης μίας ετησίας ἡμέρας, ἐν ἣ το Κυριακόν δεῖπνον ἐπιτελεῖται», δηλαδή την Μεγάλη Πέμπτη), ο μζ' της ίδιας Συνόδου («... αγίων, ἵνα ἀπὸ νηστικῶν, ὡς ἔστιν ἄξιος προσφέρωνται»), ο κθ' της Πενθέκτης Οικουμενικῆς Συνόδου και ο θ' του αγίου Νικηφόρου Κωνσταντινουπόλεως. Αυτήν δε εννοεί ασφαλώς και ο άγιος Ιωάννης ο Χρυσόστομος λέγοντας: «μέλλοντας προσιέναι τῆ φρικτῆ και θείᾳ τραπέζῃ και τῆ ιερᾷ μυσταγωγίᾳ, μετὰ φόβου και τρόμου τούτο ποιείτε, μετὰ καθαρῶ συνειδότος, μετὰ νηστείας και προσευχῆς» (Ομιλία εἰς τὴν γενέθλιον ἡμέραν).

Η πολυήμερος νηστεία, δηλαδή η ξηροφαγία και όχι βεβαίως η παντελής αποχή τροφῆς, ὡς προπαρασκευαστική για τὴν θείᾳ κοινωνία, ἦταν άγνωστη στην αρχαία Εκκλησία. Η πιο χαρακτηριστική απόδειξις εἶναι ἡ λειτουργία τῆς Κυριακῆς. Η τέλεσις τῆς λειτουργίας προϋποθέτει ὅτι θα κοινωνήσουν οἱ πιστοί. Πῶς ὅμως θα μπορούσαν να κοινωνήσουν, αν ἦταν υποχρεωτική ἡ προ τῆς κοινωνίας νηστεία, αφού ἡ νηστεία κατὰ τὸ Σάββατο, ἐκτός μόνο ἀπὸ τὸ Μέγα Σάββατο, ἀπαγορεύεται με αυστηρά ἐπιτίμια ἀπὸ τὸς ιερούς κανόνες (Αγ. Αποστόλων ξς', Πενθέκτης νε'); Το ἴδιο και κατὰ τὴν Διακαινήσιμο εβδομάδα, που ο ξς' κανὼν τῆς Πενθέκτης Συνόδου, ὀρίζει καθημερινῶς να «κατατρυφούν» οἱ χριστιανοί εἰς τὰ ἅγια μυστήρια, ἐνῶ καθ' ὅλες τῆς ἡμέρες αὐτές γίνεται κατάλυσις τῆς νηστείας «εἰς πάντα».

Επειδὴ ὅμως ἡ νηστεία θεωρεῖται ἀπὸ τὴν Εκκλησία μας ὡς ἓνα ἄριστο μέσο προπαρασκευῆς, καθάρσεως και ετοιμασίας του πιστοῦ, γι' αὐτό συνιστᾶ στους πιστούς, που σε αραία διαστήματα κοινωνοῦν, ἢ να προσέρχωνται στην θείᾳ κοινωνία μετὰ ἀπὸ τῆς καθωρισμένες ἐκκλησιαστικῆς νηστείας (Μ. Τεσσαρακοστής, Αγίων Αποστόλων, Κοιμήσεως, Χριστουγέννων), ἢ να τηροῦν, κατὰ δύναμιν, τριῶν ἢ περισσοτέρων ἢ και ὀλιγωτέρων ἡμερῶν νηστεία προ τῆς θείας κοινωνίας. Το θέμα αὐτό βρίσκεται στην διάκρισι του φωτισμένου πνευματικῶ, που ξεύροντας τὰ βάθη τῶν καρδιῶν και τῆς συνθήκες τῆς ζωῆς τῶν πνευματικῶν του τέκνων, θα καθορίζῃ, αν κρίνῃ ἀπαραίτητη, και τὴν δια τῆς νηστείας προπαρασκευῆ, ὡς και τὴν διάρκειά τῆς.

Η απaráβατος πάντως νηστεία προ της θείας κοινωνίας είναι, το επαναλαμβάνομε, η από του μεσονυκτίου απόλυτος αποχή τροφής, που μόνο σε περίπτωσι κινδύνου θανάτου μπορεί να μη τηρηθή κατά τον θ' κανόνα του αγίου Νικηφόρου Κωνσταντινουπόλεως («Δει μεταδιδόναι της θείας κοινωνίας τω ασθενούντι, αποθανείν κινδυνεύοντι, και μετά το γεύσασθαι βρώσεως»).

Από το βιβλίο του αιμνήστου Καθηγητού της Θεολογικής σχολής του Α.Π.Θ., Ιωάννου Μ. Φουντούλη: Απαντήσεις εις Λειτουργικάς απορίας. Τόμος Α". ΣΤ' έκδοσις.

Εκδόσεις της Αποστολικής Διακονίας της Εκκλησίας της Ελλάδος, Αθήναι, 1991.

Η/Υ επιμέλεια Σοφίας Μερκούρη

Πηγή: ekklisiaonline.gr